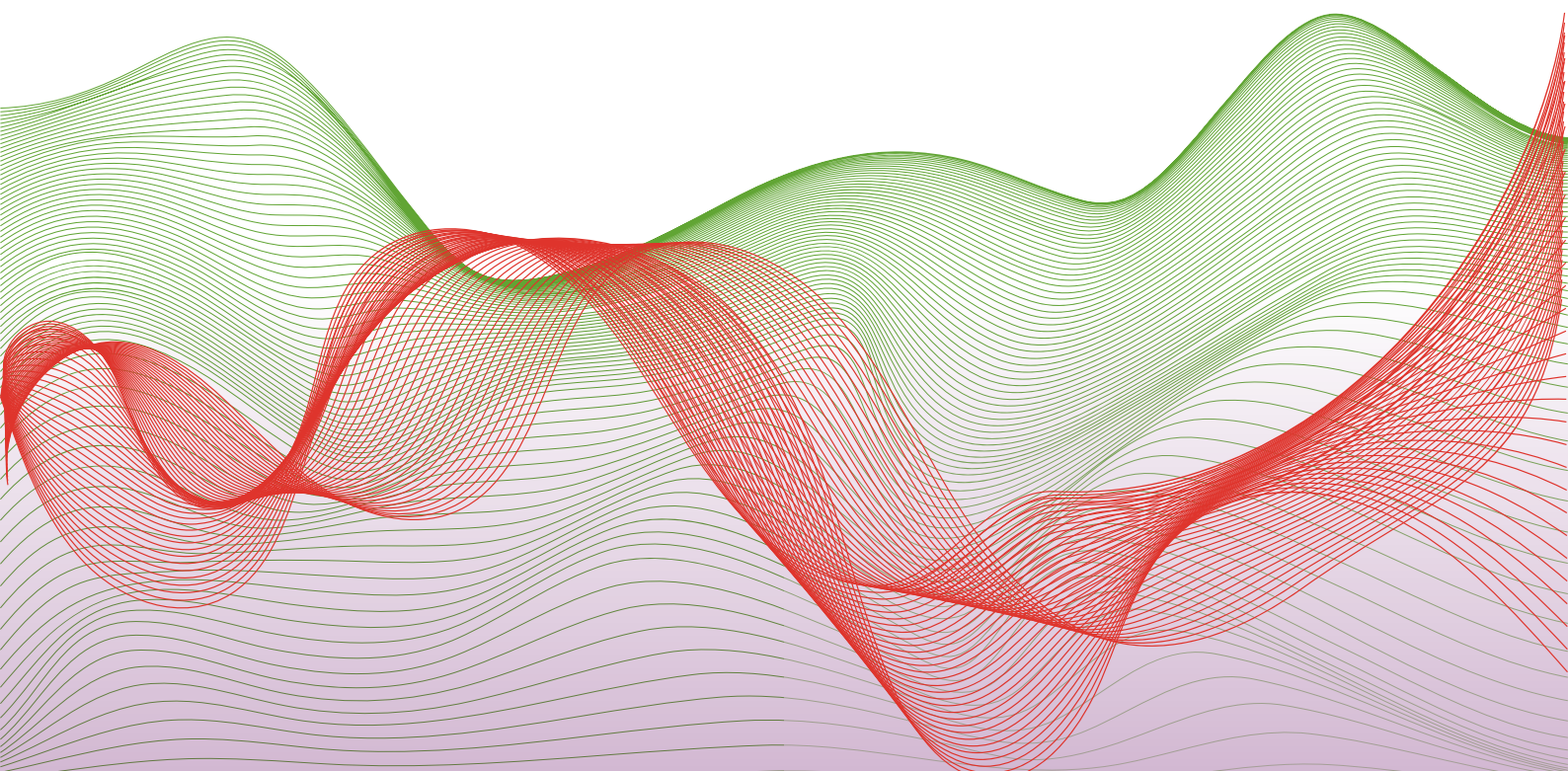

Cerdyn Sgôr Polisi Gofal ar gyfer Cymru

Adroddiad Cryno

Mehefin 2025

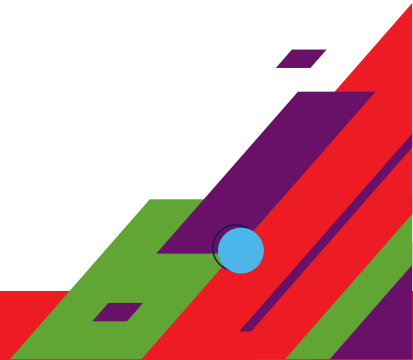
Mynegai

Rhagair	3
Cyflwyniad	4
Cipolwg ar ofal yng Nghymru	5
Gofal â thâl	6
Gofal di-dâl	8
Gofal plant	12
Casgliad	15

Methodoleg

Datblygwyd y Cerdyn Sgorio Polisi Gofal (CPS) ar gyfer Cymru gan ddefnyddio'r fframwaith a grëwyd gan Oxfam. Arweiniodd Gofalwyr Cymru a Sefydliad Bevan y gwaith o weithredu'r Cerdyn Sgorio yng Nghymru, gyda chefnogaeth gan Oxfam Cymru.

Mae'r Cerdyn Sgorio yn gwerthuso polisiau ar draws tair maes allweddol: gofal di-dâl, gofal â thâl, a gofal plant. Aseswyd pob maes polisi gan ddefnyddio dangosyddion penodol a amlinellwyd yn fframwaith y Gwasanaeth Erlyn y Goron.

Rhagair

Gofal yw asgwrn cefn cymdeithas Cymru—hanfodol ond yn aml yn anweledig. Mae'n cynnal ein hiechyd, yn meithrin ein plant, yn cynnal cymunedau, ac yn pwera'r economi. Boed yn cael ei ddarparu gan ofalwyr di-dâl, gweithwyr gofal plant, neu weithwyr gofal cymdeithasol proffesiynol, mae gofal yn hanfodol.

Ac eto mae gofal yn parhau i gael ei danbrizio yn ymarferol a'i anwybyddu mewn polisi. Mae'r esgeulustod hwn nid yn unig yn effeithio ar y rhai sy'n rhoi ac yn derbyn gofal ond mae'n tanseilio cydraddoldeb rhywedd, yn dyfnhau tlodi, ac yn gwanhau ein gallu i adeiladu economi lles.

Mae Cymru ar groesffordd. Gyda phwysau cynyddol—o boblogaeth sy'n heneiddio i weithlu dan straen—mae ein systemau gofal yn wynebu heriau difrifol. Ond mae hwn hefyd yn foment i weithredu'n wahanol. Dyna pam mae Oxfam Cymru, Gofalwyr Cymru, a Sefydliad Bevan wedi dod ynghyd i lansio'r Cerdyn Sgorio Polisi Gofal (CPS): offeryn ymarferol i asesu sut mae polisiâu gofal yn cael eu mabwysiadu, eu hariannu a'u gweithredu—ac a ydynt yn cyflawni ar gyfer gofalwyr â thâl a heb dâl.

Fel y genedl gyntaf yn y DU i ddefnyddio'r dull hwn, mae Cymru mewn sefyllfa unigryw i arwain. Mae ein maint bach a'n sector dinesig cysylltiedig yn caniatáu meddwl cydgysylltiedig ac atebion beiddgar, integredig. Mae'r Cerdyn Sgorio yn asesu tair maes cysylltiedig o bolisi gofal, gan ddatgelu nid yn unig bylchau a rhwystrau ond hefyd lle gall cynnydd mewn un maes ysgogi gwelliant mewn eraill.

Nid yw'r Cerdyn Sgorio hwn yn tynnu sylw at broblemau yn unig—mae'n alwad i weithredu. Mae'n dangos ble rydym yn gwneud cynnydd a ble mae angen ymdrech bellach. Mae'n cynnig map ffordd i lywodraethau'r dyfodol flaenoriaethu gofal fel seilwaith cymdeithasol, cydnabod gofal di-dâl, ymgorffori prif ffrydio gofal ar draws llunio polisiâu, a buddsoddi mewn adeiladu economi ofalgar.

Mae pawb yn y gymdeithas yn profi gofal ar ryw adeg yn ein bywydau, dyma seilwaith dynol cymdeithas lesiant. Gyda'r polisiâu cywir, wedi'u gweithredu'n iawn ac wedi'u hadnoddu'n llawn, gall gofal ddod yn gyfle a rennir—gan osod y sylfaen ar gyfer Cymru fwy cyfartal, cynhwysol a thosturiol.

Sarah Rees

Pennaeth Oxfam Cymru

Rob Simkins

Pennaeth Polisi a Materion Cyhoeddus, Gofalwyr Cymru

Steffan Evans

Pennaeth Polisi (Tlodi), Sefydliad Bevan

Cyflwyniad

Mae gofal yn sail i gymdeithas, gan ddarparu cefnogaeth hanfodol ar draws teuluoedd a chymunedau. Yng Nghymru a gwledydd eraill y DU, mae miliynau yn darparu gofal—â thâl a heb dâl—ac eto mae gofal yn parhau i gael ei danbrizio a'i dan-ariannu. Menywod sy'n cyflawni'r rhan fwyaf o waith gofal, yn enwedig gofal heb dâl, nad yw'n cael ei gydnabod i raddau helaeth mewn cyfrifiadau CMC er gwaethaf ei werth economaidd enfawr a'r effaith gadarnhaol y mae'n ei chael ar fywydau pobl. Mae swyddi gofal â thâl yn aml yn ansicr, yn cael eu cyflogi'n wael, ac yn brin o amddiffyniadau.

Er mwyn symud tuag at system fwy cefnogol, rhaid cydnabod gofal fel lles cyhoeddus a'i gefnogi drwy bolisi cyhoeddus cryf.

Cychwynnodd Oxfam Cymru y Cerdyn Sgorio Polisi Gofal (CPS) i asesu cynnydd Cymru ar draws gofal â thâl, gofal di-dâl, a gofal plant, gan nodi cryfderau a bylchau mewn fframweithiau polisi, a gweithio mewn partneriaeth â Gofalwyr Cymru a Sefydliad Bevan i greu'r CPS cyntaf i Gymru a'r adroddiad cyntaf o'i fath yn y DU. Mae'r model yn seiliedig ar fframwaith a gydnabyddir yn rhyngwladol sydd wedi'i gymhwyso i wledydd eraill ledled y byd, fel UDA, Canada a Kenya. Mae cerdyn sgôr Cymru hefyd yn darparu'r tro cyntaf, gan iddo gael ei gynhyrchu ar y cyd â gofalwyr di-dâl, gan sicrhau ei fod wedi'i wreiddio yn eu profiad bywyd o bolisi gofal.

Cipolwg ar Ofal yng Nghymru

Yn ôl Cyfrifiad 2021, mae 310,000 o bobl yng Nghymru yn darparu gofal di-dâl; mae bron i 60% yn fenywod, ac mae tua 30% yn anabl eu hunain. Mae profiad gofalwyr o dlodi yn ddifrifol—mae 100,000 o ofalwyr yn byw mewn tlodi, gyda chyfradd tlodi 30% yn uwch na'r boblogaeth gyffredinol. Mae menywod yn cael eu dosbarthu'n anghymesur fel rhai sy'n economaidd anweithredol (heb fod mewn gwaith â thâl) oherwydd dyletswyddau gofal, yn enwedig rhwng 25 a 34 oed, er gwaethaf y ffaith bod gwaith gofal yn ffurf hanfodol o lafur sy'n sail i'r economi gyfan.

Mae tua 85,000 o bobl yn gweithio yn y sector gofal cymdeithasol â thâl a 16,000 o bobl yn y sector gofal plant a chwarae yng Nghymru, y mwyafrif helaeth ohonynt yn fenywod. Ymhlith gweithwyr gofal cymdeithasol, dim ond 57% o weithwyr sy'n nodi eu bod yn teimlo'n fodlon â'u swyddi ac mae dros chwarter (26%) yn bwriadu gadael o fewn blwyddyn oherwydd cyflog isel a gorweithio.

Cefnogir gofal plant yng Nghymru yn bennaf gan gynllun Dechrau'n Deg Llywodraeth Cymru.

ar gyfer plant dwy i dair oed a'r Cynnig Gofal Plant a ariennir am 30 awr ar gyfer plant tair i bedair oed; fodd bynnag, ar hyn o bryd nid oes unrhyw gymorth gofal plant a ariennir gan y llywodraeth i blant dan ddwy oed. Cymru sydd â'r gost gyfartalog uchaf o ofal meithrinfa rhan-amser i blant dan ddwy oed ym Mhrydain Fawr. Mae 91% o feithrinfeydd yng Nghymru yn disgwyl gwneud colled neu gwneud elw. O ystyried bod llawer o feithrinfeydd yng Nghymru yn fusnesau bach a redir yn lleol, byddai effaith eu cau yn sylweddol ar economïau lleol.

Mae polisi sy'n effeithio ar ofal â thâl, gofal di-dâl a gofal plant yng Nghymru wedi'i rannu ar draws adrannau, gan greu heriau atebolrwydd. Mae adrannau Llywodraeth Cymru dan sylw yn cynnwys lechyd a Gofal Cymdeithasol, Cyfiawnder Cymdeithasol, Cyllid, Llywodraeth Leol ac Addysg.

Mae cydlynu trawslywodraethol gwell a phrif ffrydio gofal yn hanfodol i sicrhau llunio polisiau cydlynol ac i fynd i'r afael â'r heriau cymhleth, systemig sy'n wynebu'r sector gofal—drwy ymgorffori gofal fel blaenoriaeth ar draws pob portffolio perthnasol.

Gofal â Thâl

Mae gofal cymdeithasol â thâl yng Nghymru yn cyflogi tua 85,000 o bobl ac yn cyfrannu £4.6 biliwn yn flynyddol. Mae gweithwyr yn wynebu cyflogau isel, amodau gwaith gwael, ac ansicrwydd swydd. Dim ond 57% sy'n nodi boddhad swydd, tra bod 26% yn bwriadu gadael o fewn blwyddyn oherwydd problemau cyflog a llwyth gwaith. Y cyflog cyfartalog yw £24,124—islaw'r cyflog byw. Mae llawer o weithwyr yn wynebu costau allan o'u poced eu hunain ac nid oes ganddynt ddigon o absenoldeb salwch neu deuluol.

Dangosyddion Sgôr Allweddol

- **Isafswm Cyflog:** Mae Cymru'n talu'r Cyflog Byw Go lawn (£12.60/awr yn 2024), sy'n fwy na'r isafswm yn y DU, ond nid oes ganddi bŵer gorfodi. Yn aml nid yw cyllid yn cyrraedd pob gweithiwr, ac mae cydymffurfiaeth yn anghyson.
- **Bwlch Cyflog Rhwng y Rhywiau:** Mae menywod yn cynrychioli 82% o'r gweithlu. Er bod Llywodraeth Cymru yn anelu at ddileu bylchau cyflog erbyn 2050, nid oes digon o ddata penodol i ofal cymdeithasol, ac mae diffyg gorfodi wrth fonitro'r bylchau cyflog.
- **Nawdd Cymdeithasol:** Mae gweithwyr gofal yn gymwys i gael budd-daliadau safonol y DU, ond disgrifir system y DU fel un gosbol, gan effeithio'n anghymesur ar weithwyr gofal â chyflog isel. Nod Siarter Budd-daliadau Cymru yw gwella mynediad ond mae'n brin o ddarpariaethau penodol ar gyfer gweithwyr gofal cymdeithasol.
- **Diogelwch yn y Gweithle a Harasio:** Mae deddfwriaeth fel Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (2015) yn hyrwyddo amddiffyniadau yn y gweithle, ond nid yw'n mynd i'r afael yn uniongyrchol â gweithwyr gofal cymdeithasol. Mae monitro effaith y ddeddfwriaeth hon yn anghyson.
- **Gweithwyr Gofal Mudol:** Er bod polisiau caethwasiaeth fodern yn bodoli, mae gorfodi'r polisiau'n parhau i fod yn nwylo Llywodraeth y DU, ac mae'r risg yn uwch yn y sector gofal cymdeithasol nag mewn llawer o sectorau cyfatebol yn y DU.
- **Hawliau Undebau:** Mae Cymru yn cefnogi bargeinio ar y cyd ac undebau llafur. Mae mentrau fel y Bartneriaeth Gweithlu Gofal Cymdeithasol yn gamau ymlaen, ond mae aelodaeth undebau llafur yn dal yn isel (31%). Mae hyn am amrywiaeth o resymau, megis blaenoriaethu cyflogau, diffyg gwerth canfyddedig undebau llafur a diffyg cyflogaeth sefydlog sy'n golygu bod staff yn hepgor undebau llafur. Yr effaith yw bod llai o staff wedyn yn ymwneud ag ymdrechion bargeinio ar y cyd a arweinir gan undebau llafur.

Argymhellion

- Cryfhau monitro, casglu data a gorfodi i sicrhau bod pob gweithiwr gofal cymwys yn derbyn y Cyflog Byw Go lawn, gydag adrodd cyhoeddus tryloyw ar gynnydd.

Darparu cyfradd uwch o'r Cyflog Byw Go lawn i weithwyr gofal er mwyn mynd i'r afael â recriwtio a chadw staff yn ystyrlon.

- Ystyriwch sefydlu proses neu wasanaeth pwrpasol i fonitro a gorfodi hawliau cyflogaeth yng Nghymru.

Casglu a chyhoeddi data ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau ymhlith y gweithlu gofal â thâl yng Nghymru.

Adolygu canllawiau gwahaniaethu a aflonyddu ar sail rhywedd i ymgorffori cynnwys a darpariaethau priodol i amddiffyn gweithwyr gofal cyflogedig a mabwysiadu Confensiwn ILO 189 i roi ffocws ac arweiniad i'r adolygiad hwn.

Gradd y Trawsnewidiad

Isafswm Cyflog

59%

Bwlch Cyflog Rhywiol

46%

Nawdd Cymdeithasol

28%

Diogelwch yn y gweithle ac aflonyddu

44%

Gweithwyr Gofal Mudol

35%

Hawliau Undeb

61%

Gofal Di-dâl

Mae rhwng 310,000 a 480,000 o unigolion yng Nghymru yn darparu gofal di-dâl—gwerth economaidd o dros £10 biliwn y flwyddyn. Er gwaethaf hawliau cyfreithiol drwy Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, mae'r gefnogaeth yn anwastad ac nid oes digon o adnoddau ar gael. Mae llawer o ofalwyr yn wynebu heriau sylweddol i'w hiechyd a'u lles eu hunain, gan brofi tlodi o ganlyniad uniongyrchol i'w rôl ofalu, yn ogystal â rhwystrau ychwanegol i barhau mewn gwaith â thâl. Mae hyn yn adlewyrchu diffyg cefnogaeth a chydabyddiaeth ddigonol am y rôl hanfodol y maent yn ei chwarae wrth gynnal teuluoedd, cymunedau a gwasanaethau cyhoeddus.

Dangosyddion Sgôr Allweddol

- **Mynediad at Ofal Iechyd:** Mae GIG Cymru yn darparu gofal am ddim, gan gynnwys presgripsiynau am ddim. Er bod rhywfaint o integreiddio yn bodoli (e.e., Gofal Iechyd Parhaus y GIG), mae darnio rhwng gofal iechyd a gofal cymdeithasol yn gadael gofalwyr di-dâl heb gefnogaeth.
- **Trosglwyddiadau Arian Parod:** Dim ond 57,000 o 310,000 o ofalwyr yng Nghymru sy'n derbyn Lwfans Gofalwyr. Nid yw cymorth fel Cronfa Cymorth i Ofalwyr Llywodraeth Cymru yn ddigon i fynd i'r afael â thlodi gofalwyr ac mae cymorth ar y lefel leol yn cael ei gymhwyso'n anghyson — gan greu "loteri cod post".
- **Gweithio Hyblyg:** Er bod cyfraith cyflogaeth wedi'i chadw i Lywodraeth y DU, mae Cymru'n hyrwyddo arferion sy'n gyfeillgar i ofalwyr i gyflogwyr. Eto i gyd, mae'r rhan fwyaf o ofalwyr yn nodi effeithiau negyddol ar waith. Mae Deddf Absenoldeb Gofalwyr (2023) yn galluogi 5 diwrnod o absenoldeb di-dâl ond mae ganddo ddefnydd cyfyngedig.
- **Cyfleusterau Glanweithdra:** Mae toiledau Cyhoeddus a thoiledau Newid Lleoedd yn brin (tua 50 o doiledau Newid Lleoedd ledled Cymru), gan gyfyngu ar symudedd llawer o ofalwyr gyda'r bobl y maent yn gofalu amdanynt. Mae cyllid yn lleol ac yn ddewisol, gan arwain at ddarpariaeth anghyson. Trafnidiaeth Gyhoeddus: Ychydig o gefnogaeth y mae gofalwyr yn ei derbyn ar gyfer teithio annibynnol, er bod rhai cynlluniau (e.e., cardiau cydymaith) yn bodoli. Mae polisïau trafnidiaeth yn eithrio gofalwyr i raddau helaeth, er gwaethaf eu dibyniaeth fawr ar drafnidiaeth gyhoeddus i gyflawni tasgau gofalu.
- **Gwasanaethau Gofal i Bobl Hŷn:** Mae dyletswyddau cyfreithiol yn bodoli o dan Ddeddf 2014, ond mewn gwirionedd, mae diffyg cefnogaeth. Mae llawer o awdurdodau lleol yn tangyflawni eu dyletswyddau, gan rwystro gallu gofalwyr i ddarparu gofal. Mae adroddiad yn 2024 gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn dangos mai dim ond 1.5% o ofalwyr mewn rhai ardaloedd sy'n derbyn cefnogaeth ffurfiol.

- **Gwasanaethau Gofal i Bobl ag Anghenion Ychwanegol:**

Mae Deddf 2014 yn gosod nodau clir ond mae'n cael ei gweithredu'n wael. Mewn rhai awdurdodau lleol, dim ond 2.8% o ofalwyr di-dâl oedd â asesiad anghenion gofalwyr er gwaethaf y ffaith bod hyn yn hawl yn ôl y gyfraith. Mae tanariannu systemig a thryloywder data gwael yn parhau.

Argymhellion

- Gwasanaethau Gofal i Bobl ag Anghenion Ychwanegol: Mae Deddf 2014 yn gosod nodau clir ond mae'n cael ei gweithredu'n wael. Mewn rhai awdurdodau lleol, dim ond 2.8% o ofalwyr di-dâl oedd â asesiad anghenion gofalwyr er gwaethaf y ffaith bod hyn yn hawl yn ôl y gyfraith. Mae tanariannu systemig a thryloywder data gwael yn parhau.
- Cyflwyno Cynllun Gweithredu a Gweithredu pwrpasol i fynd i'r afael â'r bwlch hirhoedlog a dogfenedig rhwng yr hawliau a addawyd yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r realiti i ofalwyr di-dâl.

Darparu sicrwydd ariannu hirdymor ar gyfer y Gronfa Cymorth i Ofalwyr.

Defnyddio unrhyw ddylanwad gyda Llywodraeth y DU i ysgogi diwygiadau i Lwfans Gofalwr a'r system budd-daliadau lles ar gyfer gofalwyr di-dâl. Dylai hyn hefyd gynnwys cyflwyno Absenoldeb Gofalwr â thâl i bob gofalwr di-dâl sy'n cydbwysu eu rolau â gwaith â thâl.

Ymrwymo i adrodd yn gyhoeddus yn flynyddol ar ddata sy'n cwmpasu cyflawni hawliau allweddol sydd wedi'u cynnwys yn

Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ar gyfer gofalwyr di-dâl.

Gradd y Trawsnewidiad

Mynediad i Ofal
lechyd

71%

Trosglwyddiadau Arian
Parod

48%

Gweithio Hyblyg

77%

Cyfleusterau
Glanweithdra

36%

Trafnidiaeth

53%

Argymhellion

- Nodwch sut y bydd anghysondebau yn cael eu datrys mewn cyfundrefnau codi tâl awdurdodau lleol ac asesiadau ariannol ar gyfer ffioedd gofal dibreswyl.
- Gweithio gydag awdurdodau lleol i osod targed ar gyfer pob sir ar nifer y toiledau cyhoeddus y byddant yn ceisio eu darparu er mwyn sicrhau digon o sylw ledled Cymru.

Diwygio'r cynllun tocyn Cydymaith i alluogi gofaluwr di-dâl i deithio'n annibynnol ar y person y maent yn gofalu amdano, gan gydnabod bod gofaluwr yn aml yn teithio'n annibynnol i gyflawni tasgau gofalu.

Gradd y Trawsnewidiad

Gwasanaethau Gofal
i Bobl Hŷn

74%

Gwasanaethau Gofal
i Bobl ag Anghenion
Ychwanegol

71%

Gofal plant

Cefnogir gofal plant yng Nghymru yn bennaf drwy dair rhaglen Gofal a Addysg Plentynod Cynnar (ECCE) a ariennir gan Lywodraeth Cymru. Mae Dechrau'n Deg yn darparu 12.5 awr o ofal plant wedi'i ariannu yr wythnos i blant dwy i dair oed mewn ardaloedd dynodedig; mae'r Cynnig Gofal Plant yn darparu hyd at 20 awr yr wythnos (gan gynyddu i 30 yn ystod gwyliau ysgol) i rieni sy'n gweithio i blant tair a phedair oed; ac mae Dysgu Sylfaen yn cynnig 2.5 awr o addysg gynnar gyffredinol y dydd i blant tair a phedair oed mewn lleoliadau ysgol a gynhelir.

I deuluoedd cymwys, mae'r Cynnig Gofal Plant a Dysgu Sylfaen fel arfer yn cael eu cyrchu gyda'i gilydd ac fe'u cyfeirir atynt yn gyffredin fel y Cynnig Gofal Plant 30 awr a ariennir. Nid oes darpariaeth a ariennir ar gyfer plant dan ddwy oed, gan wneud gofal yn anfforddiadwy i lawer ac yn rhoi'r costau gofal plant dan ddwy oed uchaf ym Mhrydain Fawr i Gymru.

Er gwaethaf helpu llawer o deuluoedd, mae'r rhaglenni hyn yn parhau i fod yn dameidiog ac yn anghyfartal:

- Diffyg darpariaeth ar gyfer plant dan ddwy oed: Yn effeithio'n anghymesur ar deuluoedd incwm isel ac yn cyfyngu ar gyflogaeth menywod oherwydd gofynion gofal di-dâl.
- Cyfyngiadau cymhwysedd: Mae'r Cynnig Gofal Plant yn eithrio rhieni sy'n gweithio llai na 16 awr, mewn swyddi ansicr, yn ddi-waith ac nad ydynt mewn gwaith â thâl. Mae darpariaeth Dechrau'n Deg yn seiliedig ar ardaloedd yn eithrio teuluoedd sy'n byw y tu allan i ardaloedd dynodedig.
- Strwythur a chyflenwi rhaglenni dameidiog: Mae'r tair prif raglen ECCE yn gweithredu ar wahân, gyda rheolau a lleoliadau gwahanol, gan wneud y system yn ddryslyd—yn enwedig i deuluoedd sydd â mynediad cyfyngedig neu sydd angen gofal cofleidiol.

- Cefnogaeth annigonol i blant ag anghenion ychwanegol: Nid oes digon o leoliadau cynhwysol ar gyfer plant anabl a'r rhai ag anghenion ychwanegol.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflwyno Dechrau'n Deg yn genedlaethol i bob plentyn dwy oed ond heb amserlen benodol, ac nid oes unrhyw gynlluniau i ehangu gofal plant i blant dan ddwy oed. Er gwaethaf mwy o gyllid ECCE, mae pryderon ynghylch digonolrwydd, tanwariant, fforddiadwyedd, a phrinder gweithlu—yn enwedig mewn lleoliadau cyfrwng Cymraeg a chynhwysol—yn parhau.

Dangosyddion Gweithlu Gofal Plant

Mae'r gweithlu gofal plant (tua 16,000 o bobl, 95% yn fenywod) yn wynebu cyflog isel, amodau gwael, a phrinder staff—yn enwedig mewn lleoliadau cyfrwng Cymraeg a chynhwysol.

- Isafswm cyflog: Mae'r rhan fwyaf yn ennill uwchlaw'r Isafswm Cyflog Cenedlaethol ond islaw'r Cyflog Byw Go lawn. Nid yw gwarchodwyr plant hunangyflogedig (5%) wedi'u diogelu'n llawn. Nid yw canllawiau Cyflog Byw Go lawn Llywodraeth Cymru yn cynnwys gweithwyr gofal plant.
- Amodau gwaith a diogelwch ac aflonyddu: Mae amodau gwaith yn dilyn cyfreithiau llafur cyffredinol y DU, ond nid oes polisi penodol ar gyfer gofal plant. Mae goruchwyliaeth dros amddiffyniadau gweithwyr yn gyfyngedig.
- Nawdd cymdeithasol: Mae gweithwyr cyflogedig yn cael mynediad at fudd-daliadau safonol, ond mae gwarchodwyr plant hunangyflogedig yn wynebu heriau ariannol oherwydd y Llawr Incwm Isafswm o dan Gredyd Cynhwysol, a all leihau cymorth.

Gradd y Trawsnewidiad

Gofal a Addysg
Plentyndod Cynnar

50%

Gweithredu Dechrau'n
Deg

53%

Cynnig Gofal Plant

40%

Dysgu Sylfaen

47%

Argymhellion

- Creu un broses ymgeisio ar gyfer pob rhaglen cymorth gofal plant.
- Darparu 30 awr o ofal plant wedi'i ariannu o ddiwedd absenoldeb rhiant â thâl i bob teulu.
- Ehangu cymhwysedd i gynnwys rhieni di-waith, gweithwyr rhan-amser, a cheiswyr lloches.
- Sicrhau bod cyllid yn talu am gost wirioneddol darparu gofal plant o safon.
- Cyflwyno Cyflog Byw Go lawn ar draws y sector gyda chefnogaeth gyrfa a lles.
- Lansio mentrau recriwtio a chadw staff wedi'u targedu ar gyfer y gweithlu gofal plant.
- Archwilio modelau ariannu amgen i wella effeithlonrwydd a chynaliadwyedd.
- Datblygu cynllun cenedlaethol ar gyfer gofal plant cynhwysol i blant anabl a'r rhai ag anghenion ychwanegol.
- Cynyddu tryloywder drwy gyhoeddi data manwl ar gyllideb gofal plant.

Casgliad

Mae Cymru wedi gwneud camau sylweddol mewn polisi gofal drwy ddeddfwriaeth â bwriadau da a chynlluniau arloesol. Ac eto, mae bylchau gweithredu mawr yn parhau ar draws y tri maes polisi—gofal â thâl, gofal di-dâl, a gofal plant. Mae rhannu rhwng pwerau datganoledig a phwerau a gedwir yn gymhlethu gweithredu polisiau ac yn creu anghysondeb ar draws awdurdodau lleol, ynghyd â diffyg arweinyddiaeth, sicrhau ansawdd a chasglu data gan Lywodraeth Cymru.

Mae'r Cerdyn Sgorio Polisi Gofal yn gwasanaethu fel llinell sylfaen ar gyfer gwerthuso yn y dyfodol ac yn cynnig argymhellion clir. Os cânt eu mabwysiadu, bydd y newidiadau hyn yn helpu i adeiladu seilwaith gofal mwy cyfartal, cynaliadwy ac effeithiol—gan werthfawrogi cyfraniad anhepgor gwaith gofal i wead cymdeithasol ac economaidd Cymru.

Mae'r adroddiad llawn a'r cerdyn sgôr digidol ar gael i'w lawrlwytho yn carersuk.org/wales/carepolicyscorecard2025

Gellir gofyn am gopi corfforol gan Gofalwyr Cymru yn info@carerswales.org

